

prežele, prekleto koga, mu hudo voščiti; ptiči kolnejo, se pravi, ko so ptiči prav glasni med seboj; moliti koga, lepo rečeno namesti kleti koga. Lastno je tej strani, da se govori: renem, namesti ženem; vrè, namesti vžé, žé. Tudi se pravi: ob eni uri, ob dvé uri, namesti ob eni, ob dveh; iz ene numere, iz dvé numere, namesti iz perve, iz druge numere. Rekel bi, da to cika na italijanski jezik. Tudi se rabi v imenih ženskega spola za omehčano ali sičavno tišnico končna glasnica e namesti a, kakor v Českem: Bozje Mati, naše Marije, namesti Božja Mati, naša Marija.

V bukvah „Recimo koju“ visokoučeni gosp. Kurelac pač dobre nasvete daje, kako naj bi tudi Horvatje v svojem slovstvu se bolj bližali drugim Slovanom in zlasti Slovencom. Besede bolj pisati po koreninah kakor po navadnem izreku, da bi jih drugi Slovani lažje razumeli; pri glagolih in drugod na koncu staviti l in ne o, kakor pišejo vsi Slovani; opustiti mnogobrojni rodovnik z končnico ah in rabiti drugim bratom navadnega. To so pač nasveti, ki ne tirjajo prevelicega, pa so pripravi, večjo edinstvo v občešlovanskem slovstvu pospeševati.

H koncu naj še omenim nekatere zemljopisne in zgodovinske drobtinice. Zveza notranjskih rek in potokov pod zemljo je večidel znana, namreč Reke s Timavom, Pivke in Cerkljanske z Uncom, Unca z Ljubljano. Pa tudi za ponikavne vode na Dolenskem je med prostim ljudstvom več znano kakor med učenimi, kako da so med seboj združene. Kolpa, ki se zbira krog Turjaka, in se potem spreminja v Rašico, gré pri Ponikvah v zemljo, in prihaja na Kerki na svetlo kot Kerka. Ravno s to reko se šteje, da je v zvezi Dobrava ali Slivnica, ki se pod Boštanjem, v stran od Višnje gore ponikne v zemljo. Bistrica in Sajevec, ki se gubita pod Ribnico v jame, se pokazeta sopet v Kočevji kot Rinša; pa tudi Rinša gré kmali pod zemljo, izteka pa tik Kolpe kot močen potok pri Vilpnu pod dolejšim Logom. Za Temenico je znano, kako se dvakrat skriva pod zemljo, pod Trebnim in pod Merno pečjo, in pod Prečno se izteka v Kerko.

O starih rimskih šancah naj to povem: Razun trojnih zidov pri Verhniku, Logatcu in Hrušici, ki imajo dalje svoje dostavke noter do Reke, po dolgem sledijo kosi četrte brambe, ki je iz nasipa in rova, in se sledi najpred med Ternovim in Snežnikom, potem med Knežkom in Premom, pri Planini na Vipavskem, pri Vojskem nad Idrijo, in nad Cerkljo proti Poljanam. Kakor Verhnik in Ajdovščina kaže tudi kraj starega Terpona nad Ložem ozidje v čveterovoglini. Išcite, dragi rodoljubi tudi drugod taci sledov. V ozidji med Zatičino in Šentvidom (stari Acervo), pri Trebnem (stari Praetorium Laticorum), pod Škocjanom pri Dobravi (stari Cracium), pri Dernovem pod Kerškim (stari Noviodunum), pri Trojanah (stari Adrans) so gotovo čveterovoglati zidovi.

Hicinger.

Ozir po cesarstvu.

Zdravniki in lekarnice.

V vsem našem cesarstvu je civilnih doktorjev 7139, ranocelnikov (kirurgov) 5635, lekarnic 3031.

V Avstriji pod Anižo se šteje na enega doktorja 2200 ljudi, v Avstriji nad Anižo 7500, na Salburškem 4400, na Štajarskem 7000, na Krajskem 15.000, na Koroškem 11.000, na Primorskem 3800, v Tirolih 2500, na Českem 6300, na Marskem 10.700, v Šleziji 15.400, v Galiciji 18.700, v Bukovini 26.300, na Ogerskem 8600, na Erdeljskem 25.600, v Vojvodini serbski 12.100, na Horvaškem 12.800, v Dalmaciji 5400, v Lombardiji 1500, na Beneškem 1600. Najmanj doktorjev je v zolkievškem okrožju v Galiciji, kjer se na 80.000 ljudi šteje le en zdravnik, največ pa jih je na Padovanskem, kjer je 1200 ljudi ima enega.

(Dr. Nader Medizinal-Schemat.)

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradnije vpelje.

Napočil je dan, zasvetila je zarja dobre setve za boljše prihodnost slovenskega naroda in vseh narodov avstrijske države, kjer bo vprihodnje cesar s postavno poklicanimi deželnimi zbori in državnim zborom vladal. Zatoraj naj bi se že zdaj Slovenci ozerali po taci možéh, ki svoj narod poznajo in resnično ljubijo ter bi bili zmožni za tako važni pošel; zakaj kar bodo ti možje za svoj slovenski narod sejali, to bodo Slovenci in njih potomci želi.

Posebno pa je velika potreba, kakor so „Novice“ že večkrat omenile, da se slovenski jezik v urade (kancelije) vpelje, ker nemški jezik veliko potov, zamude časa in stroškov, sitnosti in preprirov, še celó nezaupnosti do uradnikov uzrokuje.

Rekel bi kdo, da nemški jezik v uradih ne uzrokuje toliko neprijetnosti, ker je veliko taci ljudi, ki so v mestih v šole hodili in šole po mestih so bile in so še nemške.

Resnica je to, toda s to nemščino, ki si jo človek v šolah pridobi, še ni kos, pisem iz kancelij prav razumeti, ker v taci pismih je drugačna nemščina kakor tista, ki si jo človek v šolah pridobi.

Učenec, ki četrty razred ali realko izverši, precej čedno in pravilno govori in tudi bukve, ki kerščanski nauk razlagajo, še dobro razume; toda v slovarji, ktere ga je rabil, in ga morebiti še ima, ko se je zgodbe sv. pisma, evangeli in katekizem po nemško učil, veliko veliko taci besed ne najde, ki so v pismih in kancelii. Pri taci pismih še učenec iz višjih šol ne opravi veliko.

Velikokrat se tudi ne dá slovenska beseda v nemški jezik tako določno prevoditi, da bi se ne dala na več plati razumeti, kar dostikrat veliko preprirov in tožb napravi.

Dokazali bomo to v izgledih prav po domače. Tako na priliko: Oče Brezovar svojemu sinu kmetijo in zemljiše prepíšejo, za poboljšek si pa to in uno reč izgovoré. Ker pa vidijo, da sin že brez tega komaj rije, ga kake leta nič ne tirjajo, mu vse pustijo. Čez kaj par let si pa mislijo: zdaj mi sin vendar mora kaj dati, saj sem mu že dosti šenkal. Sin pa ali je že pozabil, kar so si oče izgovorili, ali neče vediti, tají, da te in te reči ni dolžan. Da bi se sin tega prepričal, pošle izročilno (čezdajansko) pismo, gré in se odpravi ž njim k človeku, ki bi mu to reč razložil. Pa ker nemška beseda ni dosti določna na videz, oba prav imata, oče in sin. Oče pa spet svojo terdijo, ker dobro vedó, kaj so izgovorili. Ker pa oče Brezovar ne morejo izročilnega pisma v roke dobiti, da bi ga brati dali, ker ga mladi v svoji skrinji zapertega hrani, naroče svoji mlaji hčeri Anci, ki ima ravno v tem hramu skrinjo, kjer njegov sin, naj dobro pazi, kdaj bo mladi ključ v skrinji pozabil, in da naj gospodarjevo skrinjo odpre in jim tisto pismo prinese, da ga bodo Dolinarjevemu Janezu, ki je ravno letos peto šolo izveršil, in same „melence“ (eminence) in „erzgut“ domú prinesel, brati dali, da za gotovo zvejo, pri čem da so. Enmalo res že sami nad tem dvomijo, kar si mislijo, da so si izgovorili, ker se jim mladi tako terdovratno ustavlja. Da bo pa Ancika pravo pismo dobila, ker ima mladi cel stavek pisem v skrinji, ji ga oče s tem naznanijo, da ima „čezdajansko“ pismo dva ali tri križe na unanji strani zaznamnjane.

Ancika je res nekega dné tako srečna, da ključ v gospodarjevi skrinji tičati najde, skrinjo odpre in pisma z dvema ali tremi križi išče, pa dobí več pisem s križi, eni imajo po dva, tri in še več križev.

Zdaj ker ne vé, ktero je pravo pismo, prinese vseh stavek pisem očetu, ki se urno ž njimi k Dolinarjevemu Janezu odpravijo. Janeza pa ravno domá ni, toda oče Dolinar starega Brezovarja zagotovijo, da bo kmalo prišel. Toda oče Dolinar bi svojemu sinu radi glas dali, da naj Janez ne hodi domú, ker so se že prepričali, da njih sin

še ne zná dosti nemškega, da bi zamogel pisma iz kancelij tolmačiti. Tega so se oče Dolinar že večkrat prepričali, ko so svojemu Janezu pisma preberati dajali, pa so oče bolj vedili, kaj v pismih stoji, kakor njih Janez z vsemi svojimi „melenci“, dasiravno nobene čerke ne poznajo.

Brezovarjev oče nekoliko časa posedé, kar Janez pride. — Prav je, ker se jim že tako domú mudi, da bi mladi Brezovar ne zvedil, da so z njegovimi pismi tukaj bili.

Janez vzame pisma, jih pregleduje in pregleduje, nazadnje vendar pravo pismo dóbi. Ga prebere enkrat in že dvomi, če bo mogel prav povedati. Ga prebere vdrugič in Janez že v obraz rudeč prihaja in ne more nič kaj dosti iz pisma povedati. Na zadnje ga stari Brezovarjev oče prašajo: Ali stoji v njem jablana na vertu nad podom zapisana ali ne. (Pod stoji pri bregu in v bregu nad podom tista jablana, ki ima prav dobre jabelka, ki jih oče prav radi jedó).

Pa Janez jim odgovorí, da od tega ne stoji nikjer nič v pismu. Pa gospod uradnik, budalo, je očetu zapisal „Apfalter im garten hinter der dröschtenne“, pa hinter der dröschtenne je več apfalterjev, nad podom pa le eden. Gospod petašolec pa še ravno nikoli ni slišal, da je „apfalter“ po slovensko jablana; on je le slišal „apfelbaum“, in spet reče, da oče nimajo nobene jablane zapisane. Stari oče Brezovar le svojo terdijo, ker dobro vedó, da imajo jablano nad podom zapisano in že nejevoljni postanejo, da še en malo zakolnejo in pravijo: Kako pa to? — Buzacajna, jablana mi mora biti zapisana! Zdaj se še le gospod petašolec spomni, da je nekje bral „hinter der dröschtenne“, še enkrat dobro pogleda in pravi: Da, da, saj imate res jablano zapisano, toda za podom. Ali za podom je več jablan, nad podom pa le eno.

Mati Dolinarca pa in več družih si mislijo: Janez se pač le bolj v duhovskih rečeh uri, saj so Janeza le na duhovsko dali učiti, ne pa na deželsko, toda nekaj jim strah dela.

Precej ko je Janez na šolske praznike domú prišel, so Dolinarjevi šivarje v hiši imeli, in oče Dolinar in starji šivar se ravno prepirata, koliko da je angeljskih korov. Oče so terdili, da jih je sedem, šivar pa in mati Dolinarca, da jih je devet. Nato ravno Janez v hišo stopi, on bi imel pravdo razsoditi, pa še od „angeljskih korov“ nič vedil ni. Vendar jo z očetom potegne, ker iz lastne skušnje vé, da so njegov oče moder mož, da so ga večkrat že za kako reč posekali, toda zdaj jo je napek zakermil. Šivar je še dobro vedil, kako se „osmi in deveti angeljski kor“ imenuje. Pa kdo bi si bil misli, da šivar, ki le po šivarji diši, to reč bolj vé, ko oče Dolinar.

Popolnoma pa materi Dolinarci serce opade, da bi nje sin kadaj duhoven bil, ko enkrat iz polja domú pridejo in Janeza samega v hiši pri citrah najdejo, ko je ravno to „kvanto“ pel in na citre brenkal: „Jez sem v Ljubljani — dobro poznan, — v mestu, predmestom — in na Poljan“.

Toda to je bila velika sreča, da ga niso oče Dolinar tako zasačili. Dobra mati so žalostni, pa vendar še ena rešivna pot se jim odpre, in to je: Precej prvo nedeljo po tem v farovž k gospod očetu fajmoštru priokajo in jih lepo prosijo, naj bodo tako dobri, da njenega sina k sebi pokličejo in na pravo pot obernejo in jim tožijo, kako so sina zalezli. Zraven pa še „cajnuse“ (zeugnisse) prinesejo, da od gospod očeta zvejo, če ima res njeni sin vse „melence“ kakor pravi; ne verjamejo mu že ne veliko.

Poglejmo še za starim Brezovarjem, ko se je od Dolinarja na pot podal. Stari oče po potu mermrajo, sami s saboj govoré in pravijo: Dolinarjev Janez je en tepec — škoda, da je on le enkrat šolo od znotraj vidil. Mar bi bil k županovemu očetu šel — županov oče so le tri „kvase“ izdelali, pa več vedó, ko ta bedak — škoda za vsak krajcar, ki ga Dolinar za-nj potrosi.

Saj Brezovarjev oče bi bili že pred k županu šli, toda pri županu imajo kerčmo, in ko bi bili k županu šli, brez dveh poličev bi ne bili nič opravili; pri Dolinarji so jo pa mislili dobro opraviti in pa še brez stroškov. Zdaj morajo pa vendar le k županu iti in res gredó. K vsi sreči ravno nobenega pivca pri županu ni — prav je. Oče župan ga precej en poliček prinesejo, potlej pa še enega. Glejte, kdo bi bil mislil! oče župan pa očale na nos nataknejo in precej na prvi pogled zagledajo v pismu, da ima stari Brezovar res jablano nad podom zapisano. Da, oče župan so moder mož — ali so to reč že pred vedili, ali so pa hotli staremu Brezovarju vstreči, da so mu po volji govorili. Dolinarjev Janez si je pa en malo več na pismo razumel, kakor krava na boben.

Zdaj pa če se stari in mladi Brezovar tožita, se ne vé, kdo bo pravico dobil. Če jo mladi dóbi, stari Brezovar porekó, da je mladi gospódo podkupil; če jo pa stari Brezovar dobojo, je pa ravno taka. In sodnik je krivičnik, če je ravno pravičen, ko prerok Samuel.

Ljudje v okolici bi gospoda petašolca za prav neumnega imeli, toda za rajtenge je pa Dolinarjev Janez tič, da mu ga ni para. Ni tega tri tedne, kar je v majhnem času izrajtal, koliko dni je od Kristusovega rojstva do cerkvenega žegnanja farne cerkve. Ravno tako hitro je izrajtal, koliko ur sta njegov starji brat in njegova mlajša sestra do te ure stara, ko so mu mati Dolinarca uro, leto in dan svojega rojstva povedali. Oče Dolinar mu pa spet ne verjamejo veliko, ker večkrat se je že primerilo, da sta kake manje rajtenge imela; oče so rajtali na pamet, sin pa na papir, in so oče pred izrajtali, ko sin. Večkrat sta vsak drugač izrajtala in vsak svojo terdila, pa oče se ne dajo zmotiti in sina napnó, da je mogel še enkrat rajtati in potlej se je skazalo, da so oče res prav imeli in bolj izrajtali ko sin, dasiravno drugačne rajtenge ne znajo, ko te: kljuka pet, križ deset. Pes vé, kdo je očeta tako rajtati učil.

Čez nekoliko tednov potem se je iz bližnje vasi mladi Berdar z Dolinarjevo deklo sošel in jo vpraša, kdaj so kaj gosp. Janez domá, on bi jim rad ene pisma prebrati prinesel. Dekla — trapa — pa mu pravi: Našemu Janezu nič ne nosi pisem brat, on nič ne vé. Ni tega štirinajst dni, kar so mu oče rekli, da grajšinski berič, ki pisma nosi, več vé, kakor Janez, dasiravno ni več šol izdelal, ko dva „kvasa“. Unidan je Janez očetu pisma bral, pa bi bili oče kmalo več vedili, ko Janez, dasiravno nobenega „pukštoba“ ne poznajo.

Grajščinski berič, pa res, je le drugi razred izdelal, potlej pa več let vojak bil, zdaj pa te pisma prenaša in zmiraj je v kancelijskih rečeh, pa res pisma bolj razume ko Dolinarjev Janez; on še županovega očeta prežuga, dasiravno so moder mož.

Saj Berdar je že uni dan beriča prosil, da bi mu pisma pregledal, pa berič časa ni imel, je ravno mogel eno pismo k Hribarju nesti. Rekel pa mu je berič, da bo kmali nazaj prišel, da naj ga pri Špramu v kerčmi počaka, da ima brez tega en opravek tam. Berdar bi bil ravno šel k Špramu, pa vedil je, da ima berič zmiraj suho gerlo, in da brez dveh poličev ali še več te reči ne opravi, zato se je pa raje na Dolinarjevega Janeza zanašal.

Tako je po deželi med kmeti s peto-, šesto-, sedmo- in tudi osmošolci in z vradnimi pismi. Taka je bila in taka bo še, če se slovenski jezik v uradnije ne vpelje. Da je to resnica, mi bo vsak duhovski in deželski gospod potrdil, kateri je kmetiških starišev sin, ker to vsak iz lastne skušnje vé. Vsakemu je znano, da to, kar se po Slovenskem ljudstvu v nemškem jeziku dopisuje, veliko potov, stroškov, zamude, časa in preprirov uzrokuje. Koliko pa še nezaupnosti do uradnikov!

(Dalje drugi pot).

vzema jim posvečujočo moč, odvzema žalostnemu v nesreči tolažbo, odvzema grešniku strah Božji: ubija domovini dušo, život, bitje in obstanek. Da! tako je; zakaj vera je temelj vsakega blagra v domovini, temelj postav, temelj čudoredja, pravice, poštenja, prestola, vlade, svobode, mira, varnosti, sreče in blagostanja. Kdor tedaj želi, da ga mati domovina svojega zvestega in dragega sina imenuje, je treba, da je zmeren do sebe, pravičen do vseh in pobožen do Boga.

A ti Otče! sa neba visine,
Ravnaj sudbu drage domovine.
Ti uputi narode i vlade
Po savjetu neka tvomu rade;
I u čemu prava sreća cvate,
U tom nek se slože i pobrate!
Domoljubje i kršćansku vjeru

Pusti, neka svoj blagoslov steru.
Tà oboje tvoja su dječica.
Nek ih brani tvoj štit i desnica.
Sjedini ih i vodi u slozi,
Prosvietli ih, ravnaj i pomozi,
Da po njima budemo spašeni,
Ovdje sretni, kot tebe blaženi!

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradnije vpelje.

(Dalje).

Opravilo uradov s slovenskim ljudstvom v nemškem jeziku uzrokuje nezaupnost do gosposke in to ne more nikdar v blagor biti ne ljudstvu ne državi.

Kolikrat se sliši glas med ljudstvom: „O, ko bi jaz nemško znal!“ In če ga vprašaš: „Kaj bi bil bolji, ako bi nemško znal?“ dobiš odgovor: „Vedil bi saj, kaj se gospôda v kancelijah pogovarja — kaj z nami ubogimi kmeti počenja; vedil bi, kaj in kako gospôda piše, in vedil bi, na kaj se podkrižam ali podpišem; tako pa, ker nemškega ne znam, gospôda lahko piše, kar hoče, in mi spet pové, kako je pisala, kakor hoče“.

Vzemimo: Koritnikova žena je pametna žena; neče nobene prešerne deklet, zato pa vzame v službo svojo sestro Meto, ki jo dobro pozná, da je zvesta, pridna in pametna dekleta. Pa tudi Matija, njenega moža brat, je pameten fant. Pa pès vedi, kako je bilo to, ženske v obližji so jele govoriti, da se Matija in Meta poznata. Kako bi se ne, saj Meta ni prišla iz devete dežele. Koritnica pa pravi: To so babje marne. Toda ljubezen oslepí, da nad ljubljencem slabost in pregreškov ne vidimo. Kdo vé, kako je bilo to; ženske v obližji so jele ob nedeljah v cerkev in iz cerkve gredé glave vkup stikovati in babica babici šeptati, da Meti pri Koritniku bo pogače treba. Kdo vé, kako to ženske vejo, ker jim tega nobeden ne pové? Enega dné Meta dolgo ne ustane, spala je pa v svislih. Ko Meta ustane, grejo stara teta teličku po detelje v svisle in v slami najdejo vogel peče, ki se je iz slame vidila. Teta jo poberó, kar otroka s tem odgernejo, ki je bil ravno kar rojen, pa je bil mertev. Meta je bila pa v zelnik šla za prešiče naberat, al bila je vsa osupnjena, plašna in zamišljena. Ko strela zadene ta novica Koritnika in Koritnico, kar so teta povedali.

Vzemimo: Meta je bila v tej reči nedolžna zunaj tega, kar jo je v drugi stan pripravilo, v čimur pa le Božji sodbi in kazni zapade po cerkveni zapovedi. Vzemimo: ona je vsa nedolžna v tej reči zunaj tega, da ni precej te reči razodela in povedala, kar se je bilo zgodilo, kar ji pa nobeden toliko zameriti ne more, ker je en čas premišljevala, kako bi to sramotno reč razodela.

To pride pred gospôsko in stara teta morajo iti na izpraševanje; iz tega pride, da od tete te besede na belem papirji zapisane stojé: „Ko grém zjutraj teličku po deteljce, najdem, da je en vogel peče iz slame gledal. Jaz reva se pripognem, pečo poberem, kar otroka odgernem, pa je bil mertev“.

Po tem pride Meta na izpraševanje in te so nje besede: „Ko sem otroka porodila, sem ga v pečo zavila in v slamo djala, potlej ga še malo s senom pokrijem, in na to se vsedem, in en četert ure ali kaj posedim. Potlej grem v zelnik, prešičem naberat in mislim, kaj mi je začeti“.

Sodnik rečó svojemu pisarju: „Schreiben's: Nachdem ich das kind geboren hatte, so habe ich dasselbe in ein haupttuch eingewickelt, in das stroh hinein gesteckt, noch mit heu bedeckt und mich darauf gesetzt, und so sass ich beiläufig eine viertel stunde lang. Alsdann ging ich in den krautacker, den schweinen futter zu suchen und dachte nach, was mir zu thun wäre.“ *)

Sodnik jo še vpraša, ali je bil otrok živ in keršen? Meta mu beseduje: „Ni bil živ ne, žlahni gospod! kakor je bila podoba, je bil mertev; ni nič sopel, vendar sem ga kerstila, ako bi morabiti le kaj živ bil“. Uradnik jo vpraša, od kod je vode dobila, ker je bila preslaba po njo iti?

Meta pravi: „Jez ne vem, kakošna Božja reč mi je bila; zvečer, ko se vležem, sem bila tako žejna, da sem dvakrat vstala in šla na korito vode pit, potlej pa verč vode s seboj vzamem, da bi jo pila, če bom še žejna, in s to vodo sem otroka kerstila“.

Uradnik ji reče: „Ostaneš pri tem, kar si govorila?“ Meta hitro odgovori: „Da, da, žlahni gospod, jaz zmiraj pri tem ostanem, kar sem govorila“.

Uradnik: „Primi za peró in se podkrižaj!“ Meta: „Da, da, se že podkrižam, kolikorkratov je treba“.

Vzemimo mi zdaj slovenske besede, ktere ste Meta in teta govorile, kakor so same na sebi, in kdo ne bo Koritnikove deklet nedolžne ali saj komaj pregreška krive obsodil, če se tudi pravoslovja ni učil; vzemimo pa ravno te besede v nemški prestavi, in kdo ne bo sodil, da je mislila dekleta otroka umoriti, ker se je po nemški prestavi na-nj vsedla, in da ga je res umorila, ako bi bila v otroku vendar kaka iskra življenja bila. Ako hočeš čisto vodo resnice piti, moraš k studentu izvirne besede iti!

Čez kake štiri tedne ali še več gré spet na „fergér“, pa Meta se derži le pravega „fergerja“ in ker je po nemško pisan, ji ga uradnik tako po slovensko tolmači in pravi: „Potem, ko sem otroka porodila, sem ga v aptuh noter zavila, v slamo noter vtaknila, in pokrila sem ga še s senom in sem se na-nj ali gori vsedla, in okol en firtelj ure na njem sedela. — No zdaj ali še ostaneš pri svoji besedi?“

Meta pa: Žlahni gospod, jaz tega nisem govorila — jaz otroka nisem nikoli v slamo vtikovala in skrivala — jaz se nisem nikoli na-nj vsedla — jaz sem reva res v zelnik šla in mislila, kaj mi je začeti, — žlahni gospod, jaz tega nisem govorila in tudi tega nikoli ne poterdim, kar so oni pisali.“

Če pa ljudje kaj takega vidijo in slišijo, ali more biti, da ne bi omagalo zaupanje do gosposke?

Kdo pa to nezaupnost do uradnikov uzrokuje? Morebiti uradnik? Kaj še — ta ne — le nemški jezik v kancelijah in tista gospôda, ki slovenščini ni kos.

Beseda kakega ptujega jezika se ne naučí tjé v en dan po vseh pomenih, ki jih ima, in uradnik je ne more v drugačnem pomenu zapisati in prevoditi, kakor v tistem, v katerem jo vé in zná — ali je tedaj uradnik kriv, da ni besede „na to“ z „hernach“ prestavil, ker se tega nikoli učil ni?

Zatorej odborniki prihodnjega deželnega zbora prizadevajte si, da na Slovenskem ne dobí nobeden cesarske službe, kdor ni slovenščini popolnoma kos, in da se na domači zemlji v kancelijah govori in piše v domačem jeziku.

(Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo v letu 1860.

Minulo leto 1860 je rodilo več sadú na našem književnem polji, kakor nektare prejsnih let. Predlanskim je slovenski domoljub le 12 novih bukev pridjal svoji knjigarnici; pogledjmo, koliko lani?

*) To, kar gosp. dopisnik tukaj popisuje, ni izmišljena reč, ampak — Bogu bodi potoženo! — je večidel dogodba, ki smo jo slišali v ljubljanski porotni sodbi.

dega ne nadja, in da revici zasadi neusmiljeni zob globoko v meso. Potem pa mirno čaka, kak nasledek da bo imel njegov pogum. Ko je žival mrtva, jo pa mirnodušno kar s celo požre.

Priprava, ki gadu napravi strup, leži v zadnjem delu glave na obeh straneh za očmi in nekoliko tudi pod njimi nad zgornjo čeljustjo, in je neka žlezica slinjavka, obdana od močnih kitastih mišic. Strup, ki ga ta priprava izvlečuje iz gadovega telesa, je previdljiva zelenkasto-rumena tekočina, ki se nekoliko sprejima, in ki nima nikakoršnega duha in skoraj nič okusa.

Ni vsak gadjji strup enako škodljiv; nekatere strupene kače imajo bolj, nekatere manj hudega; tudi je njegova škodljivost večja, kadar je velika vročina, in če piči gad kam, kjer so blizo debele žile. Tudi na tem je veliko lažje, kakega zdravja, kake volje je človek, ki ga je gad pičil. Posušen strup zgubi moč popolnoma.

Gad ima na vsaki strani gobca pod mavho, ki strup nareja, strupen zob, ki je kljukasto zakrivljen, dolg, tanek in špičast kot šivanka, in ki ima skorej skoz in skoz drobno luknjo, skoz katero teče strup v rano. Za vsacem teh dveh zob stojita še kaka dva majhna, ki dorasteta, kadar pozimi gad stara zoba zgubi, ali če se mu po kaki nesreči kter odlomi. Strupna zoba se dasta premikati naprej in na stran in sta tako priraščena, da ju gad more nazaj potegniti, ali pa po koncu postaviti in za boj pripraviti. Kadar jih hoče rabiti, odpre gobec hitro in kolikor more zlo, in zasadi potem v meso zoba, ki tedaj pritisneta na strupeno mavho tako, da teče strup iz nju skoz zob v storjeno rano, in se pomeša s kervjo pičene živali.

Naši gadjje imajo tako malo strupa, in rana, ki jo njih strupni zob naredi, je tako majhna, da je življenje pičene živali le takrat v nevarnosti, kadar zob prebode kako debelo žilo, ki ima veliko kervi. Kakor se kaže, strup ne škoduje prešiču, dihurju in ježu. Kader dobi jež kakega gada, ga draži in bode s svojimi šivankastimi šetinami, pa kadar gad pičiti hoče, pritisne hitro rilček k tlam tako, da gad piči med šetine. To ponavlja večkrat, in nazadnje, ko je gad že porabil svoj strup, ga napade in pohrusta. Včasih se pa primeri, da ga gad tudi v rilček piči, pa pri vsem tem se jež, kakor se vidi, ne počuti bolj slabo, kakor navadno, če so tudi trije ali štirje gadjje dovolj, da končajo konja ali vola. Nekteri tiči tudi pokončajo dokaj gadov, ker jim glavo razkavsajo in potem požró. Sicer je pa vsaki živali, ki ima vročo kri, že prirojen strah pred lezečino.

To je sreča, da je pri nas le malo strupenih kač. Ko bi človek pripovedkam verjel, bi mogel soditi, da jih je nekdanj več bilo. Sploh znane so mnogoverstne pripovedke od „bele kače“, in sicer se mora reči, da imajo naše pripovedke s kačami veliko opraviti. Pripoveduje se od deklice, ki jo je hudobna mačoha zaklela ali „zavdala“ v kačo, — od kače, s katero se je soznanil bil hišni sin in kruh z njo delil, — od kač, ki delajo tak kamen, da dobiš vse, kar si želiš takrat, ko ga v roci deržiš, — od kač, ki imajo demante v glavi. Te basniške kače imenujejo v Istri „babor“. Pripoveduje se od strašnega lintverna, ki se izvali iz jajca, ki ga je izlegel 7 let star petelin; za tacim lintvernom letijo skale in drevesa, dokler ga ne pobijejo, — od oža, hišne kače, ki stanuje pod ognjiščem, in varuje hišo, da ne pogori. In tako dalje je na cente tacih pripovedk. Zakaj da se kače nahajajo tako pogostoma v naših basniških pripovedkah, to razkladati je posel družih v teh rečeh previdnih mož.

Je pa pri nas tako malo strupenih kač, da se le malokdaj sliši od kterege, ki bi ga bil gad nevarno pičil. Tu hočemo le govoriti od navadnega gada (Kreuzotter, vipera), ki se še najbolj pogostoma nahaja po naših hribih, posebno po kamnitih, sončnatih bregovih, kjer se večkrat vidi, ko se greje na solncu na kakem kamnu ali porobku. Kadar je

pa mrazno in deževno vreme, se pa ne pokaže iz svoje luknje in sploh se ogiba mokrotnih tal.

Kar njegovo kožo zadene, je po starosti, spolu, letnem času in kraji, kjer živi, kaj različno pisana, pa vendar se gad lahko spozna na širocem, tamnem, iz štirivoglatih peg obstoječem pasu, ki ga ima na herbtu od vratu do konca repa. Te štirivoglate pege se vselej skup derže. On je navadno bolj svitle, čiste, ali višnjevkaste, ali rijavkaste, rumenkaste ali belkaste polti, ona pa je navadno bolj umazano rujava. Pod vratom je navadno bel, na trebuhu črnkasto marogast ali očernkasto višnjev z belimi marogami. Na glavi ima dve črne črti, ki se, če se hitro pogleda, vidite, kakor da bi bil križ. Glava je gladka, trivoglata, drobno luknjasta, na sredi s tremi majhnimi ploščicami.

Pri ti priložnosti naj povem, da nobena kača nima res luknjaste kože, kakor se navadno govori, ampak kačja koža je sestavljena, kakor sicer, iz usnjaste kože in iz poveršne kožice, samo to je, da pri lezečini usnjasta koža ni povsod enako debela in da ni gladka, ampak da je sem ter tje debelejša in da so ti debelejši deli na krajih zavihani tako, da postanejo gerbe, ki imajo podobo lusk, ki bi druga na drugi ležale kakor opeka na strehi. Ker se poveršna kožica tudi tako gubi in je tam debelejša, kjer je una debelejša, in tam tanjša, kjer se una spogne z gerbe, je koža še bolj podobna, kakor da bi bila z luskami pokrita. Kače vselej kar s celo razsnejo previdljivo, brezbarvino poveršnjo kožo in sicer večkrat na leto, ko je poprej žival nekoliko bolehal; potem pa žre zlo in kožo dobi svetlejši barve. Očes ne zakrivajo trepavnice, ampak le previdljiva kožica. Zato ima pa rujavo gadovo oko z zlato, svetlo punčico nekako steklenasto, neprijetno podobo. Res „ein frevel Gesicht“.

On je čez sredo najdebelejši, ona pa zadej za pleči.

(Dalje prih.)

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradni vpelje.

(Dalje).

Zdaj pa presodimo še Matijevo reč. Od Matija je neka sosedla veliko govorila in hotla je vediti, da je Matija oče. To Matija grize in peče, toraj gré eno nedeljo popoldne k tej sosedu v hišo in jo k vsi sreči samo domá najde. Matija se začne jeziti in kregati, da se v njo zakadí. Zdaj se rujeta in v kot za mizo spravita. Ker je bila pa miza na poti, ji ne more kaj dosti storiti, le tje v kot za mizo jo je tišal, da je prav stokala, kar je neki sosed skozi okno vidil. Ko misli, da ima že dosti, jo spusti, gré iz hiše in ravno k svojemu zdaj omenjenemu sosedu pride in pravi: „Dosti sem ji dal, babi — sem jo tišal v kot — mislil sem, da jo umorim“.

Ravno tako in ravno to pride pred gosposko — in kako lahko se primeri, da uradnik, če ni popolnoma slovensčini kos, zapiše in te besede tako-le prevodi: „Ich drückte sie in den winkel hin in der absicht, sie zu ermorden“, ali pa: „Ich gedachte sie zu ermorden“ in kaj tacega. Zakaj besede: „Mislil sem, da bom na sejm šel in par volov kupil“ se dajo prevoditi: „Ich dachte auf den markt zu gehen und ein par ohsen zu kaufen“, in „mislil sem, da jo umorim“ pa: „ich dachte sie zu ermorden“. Kako hitro je tu kar kazni zapora na kake mesce ali leta, namesto na kake dni! Matija pa žene ni mislil umoriti, le vstrašil se je, ko je žena jela stokati in se mu nič braniti ni mogla, zato je mislil: O jej, ravno zdaj bo dušo spustila! Pa grozno se je razveselil, ko jo iz hiše pridši vidi okno odpreti in dobro zmerjati sliši. Zato je rekel: Zludej babo — sem mislil, da jo bom umoril.

Visokoučeni gospodje, ki sv. pismo po hebrejskem in gerškem izvirnem spisu in po latinski vulgati v slovenski jezik prevajate in se pri eni sami besedi po dva, tri dni

madite in premišljujete, kako bi jo prav prevodili, pogledajte, kako pa pri „fergerji“ hitro gré; komaj izpraševavec izusti, uradnik že narekva. Prepričani smo, da sodnijam ne more vse eno biti, če se kaka pomota primeri ali ne, in da pravici ni vse eno, ali kdo namesto dva dni v zaporu, ali pa več mescov v ječi tiči in na železen potonošter mermra? Al kako lahko se to zgodi, ako se ne uraduje v jeziku tistih, ki stojé pred sodbo!

Vzemimo pa, da je Matija od resnice, da ga je žena res očeta tega otroka obdolžila in razglasila, popolnoma prepričan in v hišo stopivši ženi reče: „Mati, zakaj ste govorili, da sem jaz oče tega otroka, ker nisem?“

Žena zaklepetá in pravi: „Merha, kaj si prišel se v mojo hišo kregat?“ — in se pri tej priči žena va-nj zakadí, da sta se začela kofeljati, pa jo je vendar on zmagal in dobro oknobil. Kako bote vi, ki ste zoper slovenski jezik v kancelijah, to v nemški jezik prevodili, če jih prav ne razumete? Kako bote prevodili te besede, ki jih za priče poklicani pred gosposko govoriti morejo, ki na vprašanje, kako ste vidili, odgovoré: „Vidil sem ga, ko je ponašal in hudoval se, pa s palico nad njim nosel?“ Beseda „drohen“ je premalo, „schlagen“ je preveč. Prevajajte, kakor hočete, izvirne besede ne dosežete. In če hočete, da vam kmet besede razloži, bote kmalo preveč, kmalo pa spet premalo slišali; znali bi dobiti tako razlago kakor na vprašanje: Kaj je marela? Odgovor: „Marela je kadar dež gré“. Veliko besed bi vam kmet laglje v djanji pokazal, ko z besedo razjasnil. Kdor tedaj hoče čisto vodo resnice piti, mora do studenca izvirne besede iti.

Iz izgledov se vidi, kako lahko nemški jezik v kancelijah krivice uzrokuje, nedolžnega tare in krivičnega izpusti, in nasledek tega je nezaupnost ljudstva do uradnikov. Pogosto se sliši glas med ljudstvom: „Gospôda z lumpi derži“.

Kadar je človeku se kaj zakrivšemu precej kazni odločena, ko je prvič izprašan in zaslišan, je že še. Zná pa tudi biti, da je uradnik slovenske besede tako v nemški jezik prevodil, da bi drug sodnik, ki izvirne besede slišal ni, namesto zatoženca le pregreška krivega spoznal, ga pa hudodelstva krivega obsodil; pa vendar ker mu je po slovenski izvirni besedi z domišljijo obujeni miselski svet še dobro v spominu, ga vendar nemški prevod ne moti, da bi ga po krivem obsodil, če je slovenščini dosti kos.

Naj gré pa zatoženec nazaj v zapor in čez kakih 8 tednov spet na izpraševanje, o koliko misel je med tem časom uradnik imel — ena misel prežene drugo iz spomina v pozabljenost, le tû in tam je še kak ostanek. In zdaj naj vzame prvo izpraševanje, toda v nemški jezik prevajeno v roke in izvirnega je pozabil, in naj se je primerilo, da ga je napčno prevodil, ga bo tudi napek tolmačil, in zatoženca napek sodil, če ima tudi vse postave v razumu in spominu, ne pa v bukvah.

V pojasnjenje tega naj služi to: Neki kmet pripoveduje, da je bil dvakrat pri spovedi, toda prvič ni opravil. „Ko v drugič k spovedi pridem — pravi — me gospod vprašajo, kdaj da sem predzadnjikrat pri spovedi bil in kakošne grehe od tiste spovedi storil? Jaz pa rečem — pravi nadalje: „Saj veste duhovni oče, kakošne; saj sem bil pri vas pri spovedi“. Gospod so pa rekli na to: Ljubi prijatelj! jaz nisem vedil za tebe, da si na svetu, še manj pa morem vedeti, kakošnih grehov si se zadnjikrat tukaj spovedoval. Zdaj pa — pravi — je bilo treba, da sem stare reči še enkrat ponovil in razlagal, dasiravno težko.

Taka se godí tudi z uradnikom in zatožencom.

Zakaj da je preiskovanec v zaporu, uradnik vé sicer na pamet; vseh okoljšin pa, ktere hudobijo zatoženca povikšujejo ali pa zmanjšujejo, uradnik ne more na pamet vedeti, če bi imel tudi angeljsk spomin. Zato jih ima na belem papirji s črnilom zapisane, toda v nemškem jeziku. Pa godí se mu lahko kakor uradniku s Koritnikovo dekle,

ki ji besede: „Otroka sem s senom pokrila in na to sem se vsedla“, prevodi: „Das kind habe ich mit heu bedeckt und mich auf dasselbe gesetzt“. Pa ker mu v prvem zaslišanji beseda „na to“ še v ušesih doní, ji prvič vendar še bere, da se je na to, ne pa na-nj vsedla, kar mu dekla tudi poterdi; čez kakih sedem tednov ji le tolmači, da se je na-nj vsedla, ker beseda „na to“ mu je šla iz spomina, in po prevodu le še najti more, da se je na-nj vsedla. In ker dekla ne poterdi (kako bi to tudi poterdila?) ajdi spet v luknjo. Uradnik kolne: „Der bauer ist eine verfluchte rasse vom volke“; kmet pa: „Gospôda je vsa hudičeva“. Lejte take nasledke!

Godí se uradniku, ko zakonskemu možu, ki par volov na sejm žene in jih dobro prodá. Nato se snide s sestro svoje žene in se ž njo pomenkova. Ker pa vidi, da ima sestra njegove žene lepo ruto okoli vratú, si zmisli in pravi: Jaz moram tudi svoji stari tako ruto kupiti, ker mi je vole tako dobro uredovala. Ker si pa možki ne razumejo, kaj je ženskim očem všeč, mora sestra kmetove žene ruto izbrati in kupiti, ktere pa kmet ne pogleda dosti ter jo spravi. Ker pa ponoči kasno domú pride, svoji ženi ruto pokaže, ki jo žena pri berleči luči ogleduje in ji močno dopade. Ker je pa njegovi stari ruta močno všeč, zato jo mož tudi sam pri berleči luči pregleduje. Pa ubogi revež! če hočeš vedeti, kako lepo ruto si svoji stari kupil, jo pri belem dnevu in lepem solncu pogledaj, berleča lampica ti lepote rute ne pokaže. Uradnik pa, če hoče gerdobo djanja svojega preiskovanja in okoljšine, ki jo povekšajo ali zmanjšujejo, videti, jo mora pri luči izvirne besede pregledati in presoditi, ne pa pri berleči luči prevoda: Kdor hoče čisto vodo resnice piti, mora do studenca izvirne besede iti.

(Dalje sledí.)

Slovenci, Nemci pa Avstrija.

Kdor nekoliko primeri stanje slovenskega ljudstva s drugimi izobraženimi narodi, mora valje spoznati, kako deleč smo mi Slovenci zaostali v vsakem oziru. Pa geslo sedanjega časa se glasi „Naprej“ in vreteno, okoli kterega se vse suče, je ideja narodnosti. Ta silni duh sedanjega časa terka mogočno tudi na naše vrata slovenske; on tudi nas vabi in kliče na polje narodne omike, narodnega razvitja; ostro nas opominja in svari, da ne bi nemarno zaspali zlatega časa sedaj, ko se vse okoli nas pomika, prizadeva in trudi za boljo prihodnost. Kdor zamudí, — pravi naš pregovor — mu ostanejo kosti. Oj stokrat žalostno bi bilo, ako bi mi Slovenci ta glas preslišali in za boljo bodočnost ne skerbili, ker ravno mi smo dosle največji siromaki bili.

„Resnica sicer oči kolje“, al vendar tudi „beseda ni konj“; ako bi rekel, ne posekel. Če ne bomo sedaj govorili, ko nam je solnce ravnopravnosti prisvetilo, kdaj pa bomo. Ako bi zmirom in zmirom svoje kervave rane zakrivali, se ne bi nikdar zaceliti dale. — Pa naj nikar nihče ne reče: „O, pa že spet to neumno pričkanje in ščevanje zavoljo jezika“, vedite, da ravno ta pravda je za nas „Lebensfrage“; iz nje nam bo prizviralo življenje ali pa smert; ona zasluži toraj vso pozornost našo. Národni jezik je jedro, je sredotočje, je prva „conditio sine qua non“ za omiko in izobraženje vsakega naroda, toraj tudi slovenskega.

Ako pa kar na debelo povemo to, kar mi mislimo, nam se ne sme zameriti, ker le predobro poznamo naše nasprotnike, da se ž njimi nič ne opravi, ako se jim krepko na perste ne stopi. Zatega voljo brez zamere! Mi smo „inimici causae“, ostanemo pa „amici personae“.

Tudi se ni bati, da bi mi Slovenci čez ojnice stopili in od ljubezni do svoje slovenščine oslepljeni mejo dostojnosti prekoračili, ktero smo dolžni drugim sosednim narodom, zakaj zgodovina vesvoljnega slovenskega naroda priča,

rodnost ne samo nam, ampak vsem Nenemcom avstrijskim, se je porodilo obče nezadovoljstvo med narodi.

Na totem žalostnem potu smo pa prišli nazadnje v take rebernice, da se ni dalo nikakor več naprej. Cela državna mašina je grozila se ustaviti.

Kaj je bilo storiti? Naš svitli cesar in kralj pozove k sebi na Dunaj veljavne može iz vseh krajev naše velikanske Avstrije, ter jih za svet vpraša, kaj da bi bilo storiti. Brez vsega straha, prav odkritoserčno in slobodno so govorili in v nobeni reči nič ne prikrivali. Živo so popisali cesarju žalostni in tužni stan njemu od previdnosti Božje izročeni narodov. Dokazali so, da sedaj obstoječi sistem ne smé in ne more nikakor več obstati, če ne, nam preti gotova poguba; zakaj strune so strašno napete, in ni jih toraj varno še bolj napenjati. Ako se bomo te nesrečne sedanje politike še držali, so djali, ne bomo prišli nikdar na suho. Proti vodi ni moč dolgo plavati; treba je tedaj, da pri vladanji se udeležva tudi ljudstvo in da se ozir ima na različne narodnosti avstrijske, ki se ne dajo ponemčiti, ampak bi rade v narodnem duhu napredovale kakor Nemci. Samo iz sreče in blagostanja pojedinih narodov avstrijskih se bo dala terdna in mogočna Avstrija osnovati, drugač pa ne. Da se bo to doseglo, so nazadnje skorej vsi svetovali, naj se vernemo, če je mogoče, na leta 1848 speljano cesto, katero pa bo treba, ker je bila takrat v naglici narejena, nekoliko prenarejati. Ti možje so se razšli vsak na svoj dom, in kmalo potem se je na Dunaji zabliskalo; poknila je zora, temni oblaki, ki so nas toliko časa obdajali, so se začeli razvlačiti; iz cesarskih rok nam je dva dni po sv. Luku prisvetila diploma 20. oktobra pretečenega leta 1860.

(Dalje sl.)

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradnije vpelje.

(Dalje).

Še en drug velik uzrok nezaupnosti ljudstva do gosposke so tudi davkovske bukvice med Slovenci v nemški besedi. Ko bi te bukvice po domače vredjene bile, bi tudi več nezaupnosti prestregle in marsiktera pritožba bi se odvernila, da ljudje nič prav ne vejo, koliko da imajo davka.

Zatoraj, gospodje, ki bote udje deželnega zbora, skerbite, da tudi naš narod zadobi pravice, ktere pred Bogom in svetom vsakemu narodu grejo, in potem bodo davkovske bukvice drugač vredjene. Naj bi po moji menitvi in morebiti tudi po menitvi velikih drugih, tako narejene bile, da spredaj na davkovskih bukvicah naj bi vsak kmet imel v slovenski besedi zapisano prav za prav, koliko da ima od svojega zemljiša davka. Potlej naj bi pa v bukvicah, s kterimi se davek plačuje, tista postava, ki v ozir davka to leto velja, v slovenski besedi zapisana bila, na priliko tako: „Pravega davka je toliko, in v ozir te in te cesarske postave od vsacega goldinarja toliko več, tedaj celi znesek toliko“.

Naj bi bil v davkovskih bukvicah spredej zadnji obrok (brišt) napovedan, do kdaj da ima kmet davek plačati, da mu ne bo treba kazni plačati.

Toda ta obrok naj bi ne bil samo po dnevu mesca po pratiki naznanjen, ampak po kakem njemu znanem svetniku, kterega spomin se tistikrat obhaja. Zakaj kmet svoje mesce večidel le po luni šteje, ne pa toliko po dnevnih pratikah. Kmet ima svojo posebno pratiko, ki jo na pamet zná; on dobro vé, koliko tednov je od sv. Jurja do sv. Mihela; on dobro vé, koliko tednov in dni je od sv. Mihela do sv. Martina in tako skozi celo leto. Tako pratiko ima kmet, ki mu je tako gotova, ko pratika po sončnih mescih.

Naj bi zadnji obrok, davek plačati, tako povedan bil koliko dni pred ali po sv. Lukežu, da je zadnji obrok, davek plačati, da kazni ne zapade. Se vé da mu je

včasih tudi od gosposke po beriču pri farni cerkvi oklicano, da „zdaj je zadnji čas, da se davek plača; ali pa od tega in tega dué se vam že kazni nabera; hitro nesite, da ne bo treba toliko kazni plačati!“

Pa to je lahko reči, ali težko storiti. Kmet je sicer že pred prodal tele, prešiča ali kako drugo živinče, pa nekaj dnarja je precej dobil na roko, za nekaj naredita obrok do tega in tega dné, da bo gotovo še drugi dnar dobil, ker ravno ta čas mu bo treba davek plačati. Pa ker ima kmet svojo pratiko, gosposka pa svojo, se primeri po zgolj zmoti kmeta, da je gosposki obrok pred, kakor kmetov, in zdaj hodi kmet za dnarji, kakor z lučjo, pa še dostikrat nima za kaj soli kupiti. Ko tako včasih kmet zadnji obrok davek plačati zamudi, da kazni plača, pa toži, da je gospoda prašal, kako je to, da mora kazni plačati, pa da odgovor dobí: Prašat pojdi! Ko žalosten domú pride, tarna in pravi: „Kam bom šel prašat? O, ko bi nemško znal, da bi do višje gosposke šel! Naš „purgelmojster“ bi to reč lahko opravil, ker nemško zná in ki je študiran in učen — pa naš „purgelmojster“ ni za nič, škoda, da se jezim“.

Nemški jezik v kancelijah ne uzrokuje samo teh zmešnjav večkrat, ampak dela tudi, da kmet za šole ni vnet. Le vprašajte slovenskega kmeta, če hoče pri fari šolo, bote kmalo odgovor slišali, da poreče: Čemu je nam šola? „Brati se tako vsaki izučí, kdor hoče. Nimamo šole, pa je več, ko polovica hiš, kjer eden ali jih več brati zná“. Pravijo dalje: „Ko bi vsi brati, pisati in po gosposko rajtati znali, krompir nam za to ne bo nič bolj rodil; pšenica nam ne bo nič bogateje dajala; in davki zavolj tega ne bodo nič manji, le še večí bi bili, ker bi mogli še učniku plačevati; kancelijskih pisem se pa v kmetiški šoli tako noben brati in razumeti naučil še ni, tedaj za čemu nam šola?“ Če pa hoče kak oče svojemu sinu, ali brat bratu, ki ga pri vojaki ima, kako pismo pisati, že človeka dobí, da mu piše. „Rajtati — pravijo — pa po kmetiško že znamo za potrebo, da svojo revščino izrajtamo; saj nimamo toliko, da bi izrajtati ne mogli“.

Če jim pa keršanski nauk omeniš, kterega bi se otroci v šoli naučili, hitro odgovor dobiš: „Keršanski nauk pa že znamo; znamo deset Božjih zapoved in pet cerkvenih, moliti pa tudi znamo. Naš rajni gospod oče — Bog jim daj luč nebeško — to so bili dober in moder mož, so nas učili: Hudega se varujte in dobro storite, bote pa keršansko pravični“. Učili so: „Molite in delajte in živite Bogu brez zamere in ljudem brez škode“. Rekli so: „Ljubite Boga čez vse in svojega bližnjega kakor sami sebe, bote pa v nebesa prišli“. „Keršanskega nauka — pravijo kmetje — že dosti znamo; da bi le mogli po njem živeti“.

Gospodje! če hočete kmeta za šole vneti, odpravite iz kancelij nemški jezik in slovenskega vpeljite; bote vidili, kako se bo kmet za šole vnel; kako rad bo otroke v šolo pošiljal.

Kmet hoče od šole korist (dobiček) imeti, in za to bi najraje, da bi njegovi otroci pisma iz kancelij razumeli, nekaj zato, da bi mu ne bilo za pisma tolmača iskati, nekaj pa tudi za to, ker noben človek, ne gospod, ne kmet, ne uradnik, ne tergovec nima rad, da bi kdo njegove hišne zadeve vedil in vidil, kako mu gospodarstvo ali rokodelstvo napreduje ali pa rakovo pot gré.

Kmet bi rad, da bi njegovi otroci, posebno sinovi, pisma iz kancelij razumeli, da bi se, kakor pravi, „ne dali gospodi goljufati“. Zato se kmet tako zlo boji, če se mu je pri gosposki za kaj podpisati ali podkrižati, ker pravi: „s križi nas gosposka le vjeti hoče“. Da bi pa njegov sin pisma iz kancelij razumel, hoče ljudstvo, da bi učnik otroke le nemškega jezika učil; „saj slovenski, pravijo, že tako znajo“. Če se pa to ne zgodi, da bi učnik dobro storil in otroke nemškega učil, zato sina v mestne šole pošlje. Ko pa sin tretji razred ali „kvas“ izverši, pa pri pismih iz

kancelij toliko opravi kakor žaba pri lešnjiku. Kmet pa še ne obupa ter pravi: „Še v latinske šole naj bo hodil, tam se bo fant prav izuril“. Sin pa eno leto v latinsko šolo hodi, in pa v „letanji“ (latein) „cvajte“ dobi. Mati se pa čudijo in pravijo, kako je to, da je fant v „letanji cvajte“ dobil, saj dobro leta, saj leti ko lastovica, saj je komaj toliko pri počitku, kar bi veja k veji udarila. Očetu je pa žal, da je sin le enkrat šolo od znotraj vidil!

(Dalje sledi.)

Dopisi.

Iz Zagreba. „Pozor“ je priobčil sledeče pismo preuzvišenega gosp. bisk. J. J. Strossmajera:

Osamdeset i dva djaka na c. kr. bečkem sveučilištu iz raznih jugoslovenskih pokrajinah, iz Slovenije, Srbije, Bugarske, Hrvatske, Istre i Dalmacije poslaše mi sljedeću zahvalnicu:

„Preuzvišeni i Presvitli gospod Biškop! Blagovolite preuzvišeni gospod Biškop milostljivo prevzeti sledeće verste, koje Vam visokim spoštovanjem podpisani jugoslovenski di-jaki v Beču poklonimo.

Krepke besede, koje ste v c. k. državnom zboru za ves jugoslovenski narod i njegove pravice s slovesnim glasom govorili, so vsemu jugoslovenskemu narodu i osobito nam dijakom v dno serca segle i nas napolnile z novo nado boljše prihodnosti.

Sprožili ste zopet misel, koja zamore duševno zedinjenost svih Jugoslovenov vresničiti, to je: Jugoslovenska Akademija v Zagrebu.

Kako živo ste s tim naša serca razveselili, ne moremo popisati! Ginjeni Vašega slavnega domoljuba Vam, presvitli gospod Biškop, izrečemo serčno zahvalo i gorečo sočutje vdanosti i spoštovanja. Ker pa Akademija sama ne more zadostiti našim velikim potrebam na duševnem polji omike i znanstva, ampak le v družbi vseučilišća, ki je srednji člen med Gimnazijo i Akademijo, pravo odgojilo učenih mož, prosimo Vas mogočni podpornik: razodenite prihodnjemu hervaskemu i državnomu zboru vročo željo jugoslovenske mladine, i potegnite se s Svojo veljavno besedo tudi za ustanovljenje jugoslovenskega vseučilišća v Zagrebu, kamor se ozirajo oči svih Jugoslovenov.

Samo na tej poti združene omike se za sadaj vsi drugi Jugosloveni z junaškimi brati zediniti zamoremo, dokler ne padejo zadnje overe, da smo vsi Jugosloveni tudi v resnici eden jugoslovenski narod po duhu i telesu.

Prepričani, da se hočete tudi vprihodnje pri vsaki priloznosti živo potegovati za čast i pravice jugoslovenskega naroda, Vas, preuzvišeni gospod Biškop, zagotovimo, da se hočemo Vaše slavne podpore vselej z gorečo hvaležnostjo spomniti, i donela bo slava Vašega imena iz hvaležnih sere od Triglava do Balkana! Vaše preuzvišenosti ponižni sluge (sliede podpisi).

V Beču 4. Januaria 1861“.

Dočim se tiem javno zahvaljujem vrloj jugoslovenskoj mladeži, što dostojno ocieni važnost akademije znanostih za naš narod, kojoj je onomadne temelj postavljen: mogu ju ovom prilikom uvjeriti, da toli ja, koli svikolici rodoljubi u trojednoj kraljevini nastojat ćemo u budućem narodnom saboru, da se temelj takodjer stavi jugoslovenskomu sveučilištu. Narodnim jugoslovenskim sveučilištem i narodnom jugoslovenskom akademijom stupit će narod jugoslovenski u kolo ostalih prosvećenih narodah europejskih, a našem narodu nabavit će se ona duševna samostalnost na znanstvenom, za kojom on sada teži na političkom polji.

U Zagrebu dne 17. siečnja 1861.

Strossmayer v. r., vladika.

Iz Tersta 27. jan. * — Tukajšni Slovani si bomo spet osnovali slovansko čitavnicu (bravnicu). Pismo, ki ga je začasni odbor 24. t. m. razposlal po mestu in po svetu, se glasi tako-le: „Prečastiti gospod! V torek 29.

t. m. ob sedmih popoldne se očitno zberemo tukajšni Slovani v Hotel grande, piazza grande. To nam je dovolila visoka deželna vlada, da osnujemo tudi mi po izgledu drugih narodov narodno svoje društvo pod imenom „Slovanska čitavnica“. Poterjeno Vaše rodoljubje nam je najgotovše poročstvo, da se hočete tudi Vi nam pridružiti. Vabimo Vas toraj iskreno, da pridete v imenovani zbor in blagi naš namen podpirate z veljavnim svojim svetom“. *)

Iz Gradca 25. prosenca. dr. R. — Tukaj prebivajoči Slovenci in drugi Slovani bomo obhajali dné 2. svečana v strelarni Vodnikov rojstni dan. O tej svečanosti hočemo drugikrat obširnije govoriti; za danes samo to reč naznanjamo, morebiti bi se kateri bliže stanujoči Slovenci udeležiti hoteli te veselice, h kateri so lepo povabljeni. Veseli smo živega gibanja vseh slovanskih plemen, toraj naj tudi Slovenci, jedernata vejica jugoslavenskega stebila, stopijo v kolo bratinsko, da se tako pospeši Slave slava in sreča starodavne Avstrije. Širim po svetu, kod se slavsko reč govori, že vse mergoli pridnih delavcov enako drobnim bčelam, ktere nanašajo sladki med um in ved, enako nevtrudljivim mravljicam, ktere skerbijo od zore do mraka, od mraka do dné za slavohrame svoje. (Konec drugi pot).

Od Marije snežnice v Slov. goricah 20. jan. J. G-r. — Naj vam, drage „Novice“, povem nekaj, kar se menda ne sliši ravno vsaki dan. Zadnjo nedeljo lanskega leta sem po dokončani Božji službi duhovskega opravila truden in merzlote prevzet iz cerkve v hišo prišel; vsedem se za mizo, in želodec, ki mi je, kakor nekteri pravijo, že zlo krulil, nekoliko potolažim. V roke potem vzamem stare v kožo zvezane bukve, jih malo pregledujem, potem pa na mizo položim, poobedno molitvo opravim, in se k peči spravim, da bi se še bolj sogrel. Naenkrat zavoham neki zadušljiv dim; hitro okoli sebe pošlatam, pa peč bolj merzlo ko toplo ošlatam. Po hiši gledam, in zagledam, da moje stare bukve na mizi žnjavijo in se kadijo. Od kod pa to? — K mizi stopim in preiskujem; al nič ne najdem takega žveplenega, kar bi se bilo ožariti moglo. Odkod tedaj dim in ogenj? Skozi zimsko okno je prijazno sijalo solnce in skozi polič vode, kateri je na mizi stal, na poleg njega ležeče, s herbtom k njemu obrnjene stare bukve s svojimi žarki napravljalo svetli križec, v njega pa piknjo, in to je ogenj storilo. Ako sem druge reči tje položil, kjer so prej bukve ležale, se razun sukna ta ogenj ničesa ni prijel; ako pa sem dlan poderžal, me je čez kratko tako zapeklo, da se sicer občutiti pa izreči ne dá. — Iz tega se vidi, da more hiša zgoreti, čeravno je nikdo ne zapali; to pa nas tudi uči, da je na vse, kar ogenj napraviti more, prav skerbno paziti.

Iz Gorice 22. prosenca. Tako prijazne dneve imamo že čez 14 dni, da si res lepših misliti ne moreš. Le včasih se prikaže na nebu kaka meglica, al „chel di Gargar“, to je, borja (Goričani mislijo namreč, da se vetrovi v Gargarji zbirajo) jo precej razpodí. Res je unidan, ko je medlo, poledica našim gorjanom veliko škode naključila, ker jim je posebno dosti sadnega drevja polomila. Al zdaj imamo tako vreme, da se še skoraj ne spomnimo zime. Kar me pa še najbolj mika povedati, je to, da sem v pondeljek v nekem zavetnem kraji na zapadni strani mesta zvončke (*Galanthus nivalis*) najdel, danes pa brizgalice (*Primula veris*) in plučavnice (*Hepatica triloba*). Še mnogo drugih zelišč sem najdel, pa le na pol cvetečih. Iz tega si lahko mislite, da res milo laško podnebje obdaja okolico goriško.

Matevže.

Iz Ipave 19. prosenca. A. S. — Naj Vam spet iz naše doline kaj povem; naš vinski pridelek se je pretečeno leto v nekterih srenjah prav dobro sponesel, posebno se je pa letos vinska kupčija tukaj zato tako močno povzdignila, ker je veliko Gorencov po vino prihajalo, kar druge leta ni bilo. Sedaj so še le gorenski kerčmarji zvedili, da je naša

*) S serčnim veseljem smo prejeli ta razglas ter za danes le rečemo: Slava! Vred.

naroda ne dá ustanoviti pravi stalni državni red, pravo zaupanje in ljubezen do vlade. Da se bomo pa znali možko obnašati in pametno govoriti, da si bomo iz podeljenih pravic hram obče narodne sreče sozidati mogli, je živa potreba, da se poprej prijazno pomenimo in sporazumimo, da se poprej vse pravične želje in potrebe naše cele domovine na dan spravijo, razjasnijo in naše misli zedinijo. — Vse to se bo pa najlože zgodilo s pomočjo našega novega političnega časnika. V njem se nam bo široko polje odperlo za potreben pogovor in sporazumljenje. Naši iskreni rodoljubi bodo imeli lepo priliko, se čversto poganjati za svoj narod, braniti njegove pravice zlobnega napadanja, nas lepo podučiti in nam svetovati. — V sedanjih časih so res časopisi silno imenitni postali. Oni so, tako reči, duša naroda. Iz njih se povzame obče mnenje, katero cesar Napoleon „šesto veliko silo“ imenuje. Tak národen organ se meni potreben zdi tudi zato, ker mi sirote Slovenci nimamo svojih domačih velikašev in plemičev, da bi se oni na dotičnem mestu za nas potegnili kakor je to po drugih deželah navada. Od celó celó malo plemičev naših moremo reči, da so „listi iz domače gore“, ampak večidel so tujinci. Taki mislijo, da naš jezik ni za drugo, kakor za hlapce in dekile; oni merzijo in prezirajo našo mlado literaturo; njim je vse zoperno, kar koli je našega, da! oni so več ko 1000 let v tebe dregali, tužni narode slovenski! Res, čudo veliko, da si še pri življenji ostal. — Ne dá se sicer tajiti, da se ne bi bili včasih tudi med našimi plemiči pokazali možjé, ki nas niso zaničevali, ampak nas ljubili in za naš duševni in materialni blagor po svoji moči skrbeli, — o da bi imeli sedaj kaj dosti Žiga Cojzov, bi se kmalo slovenstvu zlati vek približal in bodočnost naša ne bi nas toliko skerbela; al, Bože mili! plemstvo naše se večidel derži tujega življa, zato se ni moč dosti opirati na naše plemiče. Težko kaši čakajoči na tuje mleko!

Ravno za to nam je pa toliko treba političnega lista. Samo, da bi se mož zato pripraven našel, kateri bi hotel težavno vredništvo na svoje rame vzeti. Dopisnikov, pravih iskrenih domoljubov, ki poznajo natanko stan našega ljudstva, mu se gotovo manjkalo ne bode. Oni spoznajo imenitnost sedanjega časa, toraj me ni strah, da ne bi mu radi na pomoč priskočili in naše potrebe razodevali, naše pravice branili in neprijateljska napadanja krepko odbijali. Ako se bodo poleg tega včasih tudi jemali sestavki iz drugih narodnih listov, ako se bo v lepi in dopadljivi besedi naznanjalo ob kratkem vse, kar koli se v teh burnih časih po širokem svetu godi, prerokujem našemu novemu listu, dasiravno nisem velikih prerokov eden, dolgo življenje in zlate čase, čeravno se ne bo manjkalo tudi njemu požrešnih kebrov, ki ga bodo pri vsaki priložnosti spodjedali in sivih kreguljev, ki ga bodo preganjali; al pravi rodoljub se vsega tega nič ne prestraši. On stoji terdno ko siva skala in brani junaško rod in dom; saj za-nj govori postava, cesar in Bog! (Dalje sledi.)

Nekoliko od velike potrebe, da se slovenski jezik v uradnije vpelje.

(Dalje in konec.)

Pa rekel bi kdo: „Slovenski jezik v kancelijah bi bil drugačen, kakor slovenski jezik narodni domači, in kmet bi si z njim malo pomogel“.

To bi bila resnica, ko bi po izgledu Nemcev toliko latinskih, francoskih in laških besed v kancelije vpeljali, kolikor bi jih vedili; al pozabiti ne smemo, da so uradniki zavolj ljudstva, ne pa ljudstvo zavolj uradnikov na svetu, toraj naj bi tako pisali, da bi jih ljudstvo razumelo. Saj je znano, kako nerazumeven je nemški „Kanzleistil“. Bistvene lastnosti dobrega govora in pisanja so umevnost, določnost in kratkost, toda kratkost le takrat, kadar se more brez škode prvih dveh lastnost zgoditi.

Zakaj pa ljudstvo duhovnega razume, ko mu Božjo besedo oznanuje. Saj se je on tudi dogmatike in morali po učenih šolskih izrazih učil? Zato ga ljudstvo razume, ker duhoven po domače pové, kar po učenih izrazih vé in zna.

Vsaka še tako učena reč se dá umevno povedati in tako tudi kancelijske reči, čeravno morebiti s par besedami več.

„Ljudstvo zná še premalo brati, da bi mu slovenski jezik kaj dosti koristil“ — bo rekel morebiti kdo drug.

Kdor tako govori, ali slovenskega naroda ne pozná ali ga pa poznati noče.

Vseh naših bližnjih Slovincov je čez en milijon, ki imajo 628 ljudskih šol; pa tudi kjer teh ni, narod vendar že močno brati zná. V več krajih po Slovenskem, kjer ljudske šole ni, duhovni iz proste dobre volje mladino pozimi podučujejo; pozimi ob delavnikih, ali pa ob nedeljah skoz celo leto. Kjer se taka šola začne, ima duhoven prvo leto veliko učencov, drugo leto manj, in vsako leto manj, ker se potlej eden od družega raji učijo, kakor da bi bolj ali manj dolgo pot do duhovnega hodili. Mladina se pa tudi brati nauči brez tega; ker dosti je, da duhoven otrokom, ki na nauk za prvo spoved in obhajilo hodijo, vselej le eno čerko pokaže. Kodar boš šel po potih, kolovozih in spašnikih, boš tisto čerko tū in tam na drevji z nožem v kožo zarezano in zapisano vidil. In tako se otroci igraje brez truda brati naučé, da sami ne vejo kdaj. Iz lastne skušnje tudi vém, da marsiktera taka šola, katero duhoven iz proste dobre volje ob delavnikih pozimi, ob nedeljah skoz celo leto ima, včasih več koristi, kakor ljudska šola. Prostost moči duha oživlja, sila pa, ki jih v sužnost devlje, jih zatare in umori. Veselje do kake reči vsaki trud in delo lahko stori. Otroci v taki šoli se učé radi, ker jih nobeden v učenju ne presiluje. Več se otroci v eni uri naučé, če niso vtrudeni in naveličani, kakor v desetih urah, če so se naveličali. Kje bo otrok dan na dan po dve uri v šoli neprenehoma pazljiv, ker je odrašenim ljudém pridiga, ktera bi celo uro terpela, predolga?

Nikar naj nobeden nasprotnik slovenskega ljudstva ne misli, da tam, kjer ljudske šole ni, so Slovenci na pol divji Amerikani.

Ne boš lahko po vsem Slovenskem kake vasi najdel, ki deset hiš šteje, da bi v dveh, treh ali še več hišah več ljudi brati ali pisati ne znalo, če prav le kako nedeljsko šolo imajo, ali pa če tudi te ne. Pa tudi za rajtinge so kmetje prebrisani, dasiravno druge rajtinge ne znajo ko $V = 5$, $X = 10$, $O = 50$, $\Theta = 100$, $\oplus = 1000$. Zatorej bo kmet s temi kljukami rajtingo na pamet pred storil, ko gospod na papir in večkrat hitreje in bolj prav. Nobeden nasprotnikov naj nikar ne misli, da je naš kmet tako zabiti, če prav ljudske šole nima. Naj tukaj le opomnim neko mater, ki je svojega sina poglavitne grehe učila in mu jih na hišne duri s kredo tako-le zapisala: Napuh v širokem oblačilu in s širokimi rokavi, z obrazom pa kakor šip ali polna luna; lakomnost z grablji; za nevošljivost ji je pa bila kokoš; za lenobo je bil mož, ki je ležal in lulo v ustih deržal.

Če se hočete prepričati, vi, ki slovenski narod „halbwilde barbaren“ imenujete, prašajte po Slovenskem duhovnov in ne enostranskih uradnikov, katerim ni le za svojo mavho, temveč za blagor naroda mar, in zvedili bote resnico, da je slovenski narod tudi tam, kjer šole ni, vendar tako izobražen, da nobenemu ne bo treba iz vasi iti in bo zvedil, kaj je od gospóske pismeno dobil, če se slovenski jezik v urede vpelje.

Utopite resnico vsi vi, ki se vam poljubi slovenski narod „halbwilde barbaren“ zvati, utopite jo v vertinec in zaton Scile in Karibde svojih laží, pa pred ali kasneje bo resnica na verh splavala in se skazala. Ali izderite resnici jezik in nabite ga na vislice, pa napek jo bote zadeli, ker

resnica bo z jezikom na vislice pribitim tako močno vpila, da se bo slišalo na pokrajne zemlje.

To se mi je potrebno zdelo omeniti tistim, ki na slovenski narod merzé in ga „halbwilde barbaren“ zovejo.

Slovenci! pogodimo se s svojimi nasprotniki, ki nas „halbwilde barbaren“ zovejo, za dober dnar, da nas bodo „zwar eine kleine, aber rührige nation“ imenovali; pogodimo se z njimi, da nas bodo „eine kleine nation, welche die augen ganz europa's auf sich lenkt“ imenovali. Saj večkrat ni ne pred Bogom, ne pred svetom greh, da se kdo od grozovitosti svojih sovražnikov z dnarji odkupi!

Pa Bog obvari! — ni nam treba tega, ker na naši strani je pravica. Pravica se pa še Boga ne boji, pred katerim se premagovavci sveta tresejo; resnica pa vse premaga. Ne bojimo se žabjih čeljust gerde laži; resnica je naš oklep in škit, pravica naše orožje.

Ne bojimo se laži! ona ima kratek ostanek; Slovenec pravi: „kjer laž zjutraj kósi, zvečer že ne večerja več“; resnica jo prežene.

Kdor je zoper vpeljavo slovenskega jezika v urede in šole, ta je sovražnik Boga, sovražnik cesarja, sovražnik slovenskega naroda in cele Avstrije; on je gerd sebičnik, kteremu je le za svojo mavho mar, da svoj blagor občenemu blagru predstavlja.

Kar je slovenskemu narodu potrebno, zraven pa nobenemu narodu cele države celó nič ne škoduje, temveč veliko koristi, bo vendar zdaj vlada rada dovolila. Ker res neprimerno in zamudno bi bilo, da bi se malen okoli kamna vertil, da bi za kruh moko delal; primerneje je, da se kamen v malnu verti in za dober kruh moko dela. Neprimerno bi bilo, da uradnik s slovenskim ljudstvom v nemškem jeziku uraduje, ki ga narod ne razume; primerneje je, da uradnik v slovenskem jeziku uraduje, kterega narod razume.

Svesti smo si tedaj, ako je še kaj pravice na svetu, da se ne bo več malin okoli kamna vertil in moke delal, temveč se kamen v malnu sukaj, da se dobra moka dela in dober kruh speče.

Rorate coeli desuper, et nubes pluant justum,
Aperiatur terra, et germinet Salvatore!

Po slovensko: Angelj Božji, cesar avstrijski, kerub nebeški! s perutami državnega in s perutnicami deželnega zbora! hitro hitro pridi in prinesi zdravilo, da ozdraviš serca skelečo rano svojega zvestega slovenskega naroda!

H koncu tega sestavka naj postavimo še le-to

vprašanje:

§. 123 sedaj veljajočega reda kazenske pravde govori: „Če priča ne zná jezika, kterega sodnija rabi, smé biti brez tolmača izpraševana samo takrat, kadar oba, kakor preiskovavec, tako tudi zapisovavec pričuj jezik dovelj znata. Kadar je tako, mora se spisom priložiti poterjen prepisek celega zapisnika v sodnijskem jeziku.“ — Kar je tu zapovedano zastran prič, veljá po §. 184 tudi zastran obdolženca samega.

Iz teh besed se pa očitno vidi, da je treba izpraševancove besede zapisovati v tistem jeziku, v kterem so izgovorjene, in še le potlej se pridaje pristava za druge, zlasti više sodnike, kteri bi unega jezika ne razumeli. In patent, s kterim je bil ta red kazenske pravde razglašen, govori v členu II., da vse postave, ki so zastran kazenske pravde popred veljale, kjer si bodi po cesarstvu, so preklicane in nehajo veljati ta dan, kterega bo novi red kazenske pravde zadobil moč.

Znano je pa, da se povsod po Slovenii vsi kazenski zapisniki pišejo edino po nemško ali po laško. Torej gré vprašanje na slavne sodnije, zlasti pa na višji deželni sodnii v Gradcu in Terstu, zakaj se ta cesarska postava ne spolnuje, s ktero cesarsko, pozneje dano postavo, one morejo to ravnanje izgovarjati?

Bistri možjé.

Pod belim Snežnikom, tik bistre vodé,
So bivali nekđaj bistri možjé.

Od copernic, škratov in čudnih reči,
Od zlatih zakladov so sanjali vsi.

Prebrisan Furlanče pritepe se v vas,
„Da copra“ razširi po dolu se glas.

Do njega hitijo prebistri možjé,
Furlanče jim modro tako-le pové:

„Predragi! Jaz vem, kaj željite vso noč,
Meni pa dana posebna je moč!“

„Vi hočete zlatih cekinov, srebrá,
Obujte pa preden se čedno domá.“

„Vse tolarje svoje vzemite seboj,
Za vsacega mernik jih bode nocoj!“

„Ko Avemarija po gričih zvoní,
Pred svetim Ahacjem me čakajte vsi!“

„In paternost v rokah molite na glas,
O polnoči pridem brez dvoma do vas!“

„Plačila ne vprašam ko tolarčka dva
In še bokal vina od vsac'ga možá!“

„Če pa ne bom vstregel, preljubi možjé,
Ne tolarčkov nečem, ne kaplje vodé!“

Prebistri možaki na dome tekó,
Se lišpajo, srebro iz škrinj poberó.

Veselje do dnara jim beli glavé,
O Avemarii pred cerkev hité.

Dvanajsta odbije, — zdihévajo vsi, —
Furlanče že tudi med njimi stojí.

„Pobožni prijatli! koj škornje iz nog, —
Le boste usliši premiljeni Bog!“

„Zdaj tolarčke v škornje, in škornje na tlá,
Po tem naj se slednji za mano podá!“

Furlanče gré v cerkev, za njim pa možjé;
Z vervjó jim na herbte priveže roké.

„Pokleknite k zidu, — povzdignite vid, —
Molite in ribljite z nosi ob zid!“

„Dvanajsetkrat tekel krog cerkve bom bos,
Vi pa le molite in ribljite nos!“

„In kadar se vernem, bo škratelj z menoj,
Molite, pa nihče se vraga ne boj!“

Furlanče iz cerkve kaj urno hití,
Za sabo pa zapre cerkvene durí.

Do jutra so ribali nose možjé, —
Furlanče smuk z dnarom čez Vremske verhé!

Miroslav.

Dopisi.

Na Dunaji 26. jan. H. B. — Čas je hitro kolo. Še ni davno, kar so „pufci“ iz vseh mlak in kaluž proti nam ragljali, zdaj se pa tudi že vmes sliši kak drugačen glas, ki priča, da to, kar še danes ni, bo jutri. Saj „zakon natore je tak, da iz malega raste veliko!“ Kolikor bolj se nemškutarski časniki na Dunaji in vaši „renegati“ v Ljubljani, ki jih tukaj že „pleno titulo“ poznamo, repenčijo zoper obveljavo naših narodnih pravic, toliko bolje je znamenje, da bo njih „Standpunkt“ šel kmali rakom žvižgat. Čedalje očitniše se kaže resnica, da nismo Slovenci samo za davke plačevati in drugim služiti na svetu, ampak da tudi zadobimo in uživamo pravice vsem narodom avstrijskim po ustavnem diplomu odkazane. Nekteri še sicer